

İLKÖĞRETİM 2 ve 3. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN OKUMA METİNLERİNDEKİ SÖZ VARLIĞI In Primary School 2nd and 3rd Grade Turkish Textbooks Vocabulary in Reading Texts

Hasan Hüseyin GÖK¹, Betül KIRHALLI GÖK²

Öz

Bu çalışmada ilköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerindeki söz varlığı araştırılmıştır. Araştırma nitel tarama modelinde olup doküman inceleme yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Bu alanda uzman görüşü alınarak araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırma için seçilen ilköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının temalarında yer alan okuma metinlerde geçen deyim, atasözü ve kalıp sözlerin neler olduğu ortaya konmuştur. Araştırma bulgularında her iki ders kitabının okuma metinleri incelendiğinde sadece 2.sınıf Türkçe ders kitabında bir adet atasözünün geçtiği tespit edilmiştir. 2.sınıf Türkçe ders kitabında 104, 3.sınıf Türkçe ders kitabında ise 84 deyim yer aldığı görülmüştür. 2.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde 19, 3.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde ise 35 adet kalıp söz tespit edilmiştir. Bulgulardan hareketle ders kitaplarının okuma metinlerinde kültür aktarma, iletişim kurma ve anlamlandırmada önemli bir yeri olan kalıp sözlerin ders kitaplarında daha fazla kullanılması gerektiği söylenebilir. Öğrencilerin hazır bulunuşluğu dikkate alınarak ders kitaplarında somut anlamlı atasözlerinden başlanarak soyut anlamlı atasözlerini de içinde barındıran metinlere yer verilmesi uygun olacağı düşünülmektedir. Sınıf seviyesi dikkate alındığında 3.sınıf Türkçe ders kitabında 2.sınıf Türkçe ders kitabına göre daha fazla deyim kullanılması gerekmektedir. Türkçe ders kitaplarında nicelik olarak kullanılması gereken deyim, atasözü ve kalıp sözlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar hazırlanan Türkçe ders kitaplarına rehberlik etmelidir. Türkçe ders kitaplarının okuma metinlerinde kültür aktarma, iletişim kurma ve anlamlandırmada önemli bir yeri olan atasözleri ve kalıp sözlere az yer verilmesi iletişim kurma ve kültür aktarımı sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda ilköğretim Türkçe ders kitaplarında geçmesi istenen atasözleri ve kalıp sözler konusunda çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Bilimleri, Deyim, Atasözü, Kalıp Söz, 2.Sınıf Türkçe Ders Kitabı, 3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı.

Abstract

In this study, the vocabulary in the reading texts in the 2nd and 3rd grade Turkish textbooks was investigated. The research was in a qualitative scanning model and the data was analyzed using the document review method. The validity and reliability of the research was ensured by obtaining expert opinion in this field. The idioms, proverbs and formulaic expressions in the reading texts included in the themes of the primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks selected for the research were revealed. In the research findings, when the reading texts of both textbooks were examined, it was determined that only one proverb was mentioned in the 2nd grade Turkish textbook. It was observed that there were 104 idioms in the 2nd grade Turkish textbook and 84 idioms in the 3rd grade Turkish textbook. 19 formulaic expressions were identified in the reading texts of the 2nd grade Turkish textbook and 35 in the reading texts of the 3rd grade Turkish textbook. Based on the findings, it can be said that formulaic expressions, which have an important place in transferring culture, communicating and giving meaning, should be used more in the reading texts of textbooks. Considering the readiness of the students, it would be appropriate to include texts in the textbooks, starting with concrete proverbs and including abstract proverbs. Considering the grade level, more idioms should be used in the 3rd grade Turkish textbook compared to the 2nd grade Turkish textbook. The results of these studies should guide the prepared Turkish textbooks. The lack of inclusion of proverbs and formulaic expressions, which have an important place in cultural transfer, communication and meaning, in the reading texts of Turkish textbooks, reveals the problems of communication and cultural transfer. In this regard, there is a need for studies on proverbs and formulaic expressions that are required to be included in primary school Turkish textbooks.

Keywords: Educational Sciences, Idiom, Proverb, Formulaic Words, 2nd Grade Turkish Course Book, 3rd Grade Turkish Course Book

¹ Dr. Hasan Hüseyin GÖK, MEB, 0000-0002-3837-7132, tatarlihasan64@gmail.com

² Betül KIRHALLI GÖK, MEB, 0000-0003-1201-9916, btlikirhalligok64@gmail.com

GİRİŞ

Dil; düşünmeyi, düşündüklerini uygulamayı, özgün çalışmalar ortaya koymayı sağladığı gibi kişiler arasında iletişimi sağlayarak insanın toplum içinde yaşamasına yardımcı olmaktadır. İnsanların bir arada yaşayabilmelerinin ön koşulu bildirmeyi, haberleşmeyi sağlayabilmeleridir (Aksan, 2003, s.42). İnsanın ilk öğrendiği dil ana dilidir. Ana dilin doğru şekilde öğrenilmesi anne, baba ve çevre koşullarına bağlıdır. Çocuğun ana dili, dış dünya ile iletişime geçtiği andan itibaren düşünce hayatına etki eden onu şekillendiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Mehmet Kaplan, ana dili eğitimin önemini şu şekilde ortaya koymaktadır:

“Bir dili bilmek demek, konuşulana, yazılanı anlamak ve bizzat konuşmak ve yazmak demektir. İdeal, bir dilde kullanılan bütün kelime ve deyimleri bilmektir. İşte o zaman, insan geniş duygu ve düşünce dünyasına rahatça açılabilir. Bundan dolayı okullarda büyük önem verilmesi gerekir. Yalnız öğretmenlerin değil ana ve babaların da çocuklarının diline önem vermeleri, onlara bütün kelimelerin doğru söyleniş ve yazılışlarını öğretmeleri gerekir. Çünkü dil bizi hayatta başarılı kılar. Bir insanın bildiği kelimelerin sayısı ne kadar çok olursa onun, anlama ve anlatma yeteneği de o kadar kuvvetli olur” (Kaplan, 1985, s.9).

Dil öğretiminin aileden sonra en etkili olarak yapıldığı yerin okullar olduğu söylenebilir. Özellikle Türkçe derslerinde ana dili öğretiminin daha etkili şekilde yapıldığı bilinmektedir. Ana dili öğretimi; üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri olmakla birlikte bu dilin öğretiminin yürütülmesi oldukça hassastır. Okullarda ana dili öğretimi Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı bu kapsamda en çok başvurulan araçlardan biri de Türkçe ders kitaplarıdır (MEB, 2019, s. 8). Toprak (1993) ders kitaplarını “Eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda; öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan, pekiştirme, sınava hazırlama ve öğrenme hızlarına uygun çalışma olanağı sağlayan kullanışlı bir öğretim materyali” olarak tanımlar. Ders kitapları bir bilgi kaynağı olarak öğretim süresi içinde yer alan konuların planlı şekilde dersin hedefleri doğrultusunda açıklandığı temel eğitim dokümanlarıdır (Ünsal& Güneş, 2002, s.110). Bu açıklamalardan hareketle okullarda Türkçe eğitimi belirli bir plan doğrultusunda ortaya konan amaçlara ulaşmak için hazırlanmış kazanımlar yoluyla verilir. Bu süreçte Türkçe ders kitabı birincil kaynak olarak önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Doğan Aksan’a göre söz varlığı sadece o dile ait sözcüklerden mürekkep değildir. O dile ait deyimler, atasözleri, kalıp sözler, terimler, kalıplaşmış sözler ve farklı anlatım kalıpları da söz varlığının içindedir. Bir milletin maddi ve manevi kültürünü yansıtan, dünya görüşünü ortaya koyan tüm kavramlar söz varlığının kapsamındadır (Aksan, 2003, s.17). Karadağ’a göre ise söz varlığı kapsamı geniş bir dil göstergesi olarak ele alınmıştır. Dilin sahip olduğu kelimeler, ikileme, deyim, atasözü vb. anlamlı dil birimlerinin bütünü olan söz varlığı; varlık, olgu, olay ve eylemleri karşılayan tüm dil birimlerini içine almaktadır (Karadağ, 2013, s.8). Söz varlığı denildiğinde sadece isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, deyim, atasözü, kalıp sözler, terimler, ikilemeler, doldurma sözler vb. birçok kavram akla geldiği söylenebilir. Bu sözcük türleri bir milletin kadim tarihini, kültürünü, düşüncesini ve duygularını ortaya koymakta ve o milletin yeryüzünde kendine özgü yerini tayin etmektedir.

Korkmaz (1992, s.100), kelime hazinesini bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı olarak tanımlar. Türkçe ders kitaplarında çocuğun yaşına, devam ettiği sınıf kademesine göre bilmesi gereken sözlerin toplamına temel söz varlığı denilmektedir (Demir, 2016, s.145). Temel söz varlığı kapsamında yer alan kelime ve kelime grupları milletlerin karakterlerini ortaya koyan onu diğer milletlerden ayrı bir konuma getiren unsurlardır (Pilav, 2008, s.40). Türkçe ders kitapları, ilköğretim kademesinde öğrencilerin söz varlığının zenginleşmesine katkısı oldukça fazla bir ders materyali olarak önemli olduğu söylenebilir. Türkçe dersinin dört temel becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişmesi söz varlığının gelişip zenginleşmesiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle okuma becerisinin diğer alanları etkilediği düşünüldüğünde söz varlığının üzerinde durulması gereken önemli bir mesele olduğunu ortaya koymaktadır (Eğilmez, 2010, s.63). Kişilerin zengin bir söz varlığına sahip olması yaşadığı toplumun uygarlık seviyesine de etki etmektedir. Söz varlığı zengin bireylerin düşünüş biçimleri, yaratıcılığı ve iletişim becerileri içindeki toplumu olumlu yönde ilerleten unsurlar olarak görülmektedir (Daharlı, 2012). İlköğretim kademeleri için hazırlanmış ders kitaplarında esas gaye Türkçe dersinin dört temel becerisi olan okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmektir. Bu becerilerin geliştirilmesinde basitten karmaşığa, kolaydan zora bir yöntem izlenirken her kademe de sahip olunması gereken söz varlığı göz önünde bulundurulur.

Söz varlığı içinde deyimler, atasözleri ve kalıp sözler de yer alır. Deyimler, anlatımda çekiciliği sağlamak için çoğu gerçek anlamından ayrı bir anlama giren kalıplaşmış sözcük topluluklarıdır (Aksoy, 1984, s.49). Deyimler anlatım gücünü artırır. Bunu gerçekleştirmek için bazı sözcükleri değişmez, bazı sözcükleri ise değişir ve farklı kalıplara girer (Hatipoğlu, 1982, s.194). Deyimler belli bir kavramı, belli bir duyguyu veya durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür (Aksan, 1982, s.37). Atasözleri, uzun bir gözlem ve deneme dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt verici nitelikte söz olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2008, s.97). Atasözleri anonim bir karakter taşımasının yanı sıra toplumun ortak düşünce, tutum ve davranışlarını ortaya koyan kısa

özlü sözlerdir (Korkmaz, 1992, s.15). Atasözleri, toplumun bilgeliğini, dünya görüşünü yüzyıllar boyunca yaşatan sözlerdir (Aksan, 2006, s.33). Atasözleri hüküm bildirdiği için sadece toplumun değil bireyleri düşünme biçimlerini yönlendirmektedir. Bireyin nesne ve canlılara karşı bakış açısını şekillendirmektedir (Batur, 2011, s.579). Dilimizde günlük hayatta sıkça kullanılan ayrıca yabancılara dil öğretiminde önemli bir yeri olan kalıp sözler, sözlü ve yazılı iletişim sırasında çok çaba gösterilmeden kısa zamanda söylenen ve anlaşılabilir söz gruplarıdır. Özellikle konuşma sırasında bu türden söz gruplarının daha çok tercih edildiği ve iletişimi kolaylaştırdığı söylenebilir (Wray, 2002, s.18). Kalıp sözler üzerine çok çeşitli tanımlamaların yapıldığı söylenebilir. Aksan (1996, s.35) kalıp sözleri “ilişki sözleri” olarak tanımlamayı tercih eder. Bu sözlere “kültür birimleri” olarak farklı adlandırmaların yapıldığı görülmektedir (Kula, 1996, s.46). Kalıp sözler en az iki sözcükten oluşan temel anlamını yitirmeden yeni bir kavramı ve eylemi karşılayan söz öbekleridir (Çotuksöken, 1994, s.8). Dilin en önemli işlevlerinden birisi olan kültür aktarımında deyim, atasözü ve kalıp sözlerin önemli bir görevi üstlendiği görülmektedir. Bu yönüyle deyim, atasözü ve kalıp sözlerin günlük hayatta kullanımı, öğrencilerin duygu, düşünce ve isteklerini anlatmak için bu söz varlıklarına başvurması gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemlerini şu sorular oluşturmaktadır:

- 1.İlköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının temalarında yer alan okuma metinlerde geçen deyimler nelerdir ve kaç tane deyim kullanılmıştır?
- 2.İlköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının temalarında yer alan okuma metinlerde geçen atasözleri nelerdir ve kaç tane atasözü kullanılmıştır?
- 3.İlköğretim 2 ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarının temalarında yer alan okuma metinlerde geçen kalıp sözler nelerdir ve kaç tane kalıp söz kullanılmıştır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel tarama modelindedir. Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi vb. nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konduğu araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım& Şimşek, 2013, s.45).

Veri Toplama Süreci

Doküman inceleme tekniğini kullandığımız araştırmada ilköğretim 2. sınıf Türkçe Ders Kitapları birincil kaynak olarak ele alınmıştır. Yapılan araştırmada ilköğretim 2.sınıflara yönelik tek bir Türkçe ders kitabının kabul edildiği görülmektedir. Üzerinde araştırma yapılan Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı (ekli listenin 83'üncü sırasında) kurul kararı ile 2019-2020 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Kitap Ada Matbaacılık tarafından 2022 yılında Ankara'da bastırılmıştır. İlköğretim 3.sınıflara yönelik tek bir Türkçe ders kitabının kabul edildiği görülmektedir. Üzerinde araştırma yapılan Türkçe ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 28.05.2018 tarih ve 78 sayılı (ekli listenin 24'üncü sırasında) kurul kararı ile 2018-2019 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir. Kitap Tuna Matbaacılık tarafından 2021 yılında Ankara'da bastırılmıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmalarda farklı şekillerde yöntemlerle geçerlilik ve güvenilirlik sağlanabilmektedir. Bu yöntemlerden birisi de uzman incelemesidir. Araştırmanın deseni ve bu desenin analizi ve sonuçlarına ait tüm veriler bir uzman görüşüne sunulur (Yıldırım& Şimşek, 2013, s.302). Çalışmanın sonunda elde edilen veriler, bu verilerin analizi ve sonuçları Türkçe Eğitimi alanında uzman iki kişi tarafından incelenmiş ve geri bildirim alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın veri analizi sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı (ekli listenin 83'üncü sırasında) kurul kararı ilköğretim 2.sınıf Türkçe ders kitabı ve 28.05.2018 tarihinden itibaren (listenin 24'üncü sırasında) okullarda 3.sınıf Türkçe ders kitabı olarak okutulan kitaptaki okuma metinleri baştan sona taranmıştır. Araştırmada doküman analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmada metinlerdeki temalar tespit edilmiştir. Temalar için seçilen metinlerde deyimler, atasözleri ve kalıp sözler tespit edilmiş ve metin örnekleriyle tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1. 1. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
1. Tema: ERDEMLER (Her iki sınıf kademesinde ortak tema)	Ortalık karışmak (s.19) Gözlerinden anlamak (s.18) Dünyası kararmak (s.19) Dünyalar birinin olmak (s.20) Kendini öne çıkarmak (s.27) Hava atmak (s.28) Söz etmek (s.27) Diyalog kurmak (s.27) Büyüklük taslamak (s.28) Özür dilemek (s.28) Birlikte hareket etmek (s.27) Gösteriş yapmak (s.28) Yüreğine konmak (s.38)	Arkadaş olmak (s.19) Yardım etmek, bulunmak (s.19) Haber vermek (s.19) Sözü tutmak (s.20) Şans vermek, tanımak (s.20) Sözünde durmak (s. 20) Söz etmek (s.26) Elinden geleni ardına koymamak (s.26) Doğrulukta ayrılmamak (s.27) Yola koyulmak (s.37) Dere tepe düz gitmek (s.37)

Her iki ders kitabının ilk teması “Erdemler”dir. Erdemler başlığı altında 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki “Gerçek Arkadaş, Alçak Gönüllü Olmak, Paylaş Dedi Babam, Sevgi Bir Kuştur (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 13 deyim kullanılmıştır. 3.sınıf ders kitabındaki “Günaydın Size, Yalnız Köstebek, Mimar Sinan’ın Suları, Kırk Haramiler (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde ise toplam 11 deyim yer almaktadır.

Tablo 2. 2. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı
1. 2.Tema: MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ (2.Sınıf) 2.Tema: MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK (3.Sınıf)	Söz almak (s.48) Hoşuna gitmek (s.47) Yola çıkmak (s.48) Yolu düşmek (s.56) Dile getirmek (s.57) Yolunu gözlemek (s.68)	Dünyaya gelmek (s.43) Haberi olmak (s.43) İşgal etmek (s.49) İbaret kalmak (s.49) Gözyaşı dökmek (s.49) Umudunu kaybetmek (s.49) Gözleri dolmak (s.50) Kucak açmak (s.50) Gurur duymak (s.50) Var olmak (s.50) El ele vermek (s.50) İzni olmak (s.62) İçin için ağlamak (s.62)

2.sınıf Türkçe ders kitabındaki 2.tema Millî Kültürümüz içinde yer alan “Aslı’nın Dönüşü, Nasrettin Hoca’nın Köyünde, Güzel Yurdum, Çocukluğumdaki Bayramlar (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 6 deyim kullanılmıştır. 3.sınıf Türkçe ders kitabının 2.teması olan Millî Mücadele ve Atatürk’te ise “Atatürk’ün Yaşamı, Bayrağıma Sesleniş, Cumhuriyet Bayramı, Atatürk’ün Okuma Sevgisi (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 13 deyim geçmektedir.

Tablo 3. 3. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
3.Tema: MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK (2. Sınıf) 3.Tema: VATANDAŞLIK (3.Sınıf)	Kendini vermek (s.77) İşgal etmek (s.77) Alkış kopmak (s.78) İsrar etmek (s.78) Arkası kesilmek (s.78) Gözü gibi saklamak (s.78) Sahneye çıkmak (s.78) Göz dikmek (s. 86) Göç etmek (s.86) Hayvan (davar) gütmek (s.85) İşgal etmek (s.86) Karşılık vermek (s.87) Şehit olmak (s.87) Elden gitmek (s.86) Yol açmak s.92	Dengeyi korumak (s.67) Sır vermek (s.67) Karşısına almak (s.72) Ayağa gelmek (s.72) Yola düşmek (s.72) Yol tepmek (s.72) Ok gibi atılmak (s.73) Alın teri dökmek (s.73) El öpmek (s.73) Evin yolunu tutmak (s.73)

	Dimdik durmak s.92 Ders vermek s.92 Haber almak s. 92 Meydana koşmak (çıkmaq) (s.92). İcat etmek (s.96) İç geçirmek (s.96) Çevresini sarmak (s.97) Emek vermek (s.99) Mücadele etmek (s.97)	
--	---	--

2.sınıf Türkçe ders kitabının Millî Mücadele ve Atatürk temasında “Atatürk’ün Gültekin’e Armağani, Seyit Onbaşı, Korkusuz Kahramanlar, Ülkemi Seviyorum (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 24 deyim kullanılmıştır. 3.sınıf Türkçe ders kitabının 3.teması “Vatandaşlık” temasında yer alan “Kumbara İçi Dolu Para, Mutluluk Pınarı, Okulda Seçim, Trafik Işıkları (Serbest Okuma Metni)” metinlerde ise toplam 10 deyim tespit edilmiştir.

Tablo 4. 4. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı
4.Tema: BİREY VE TOPLUM (2.Sınıf)	Kahkaha koparmak (s.111) Fırsat vermek (s.111) Söz almak (s.109)	Göresi gelmek (s.100) Kendini vermek (s.100) Gözümde tutmek (s.100)
4.Tema: MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ (3.Sınıf)	Hoş görmek (s.118) Buyur etmek (s.123) Gözü dalmak (s.123) Fark etmek (s.129) Özür dilemek (s.130)	Ders almak (s.105) Ders vermek (s.105) Sıkıntılar çekmek (s.105) Sevilmemi sağlamak (s.105) Dersini vermek (s.105) Çekidüzen vermek (s.105) İyilik yapmak (s.106) Halkın sevgisini kazanmak (s.106)

2.sınıf Türkçe ders kitabındaki Birey ve Toplum temasında “Ben Her Gün Bir Şey Olacağım, Sihirli Sözcükler, Konuksever, Tuhaf Köpek (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 8 deyim geçmektedir. 3.sınıf Türkçe ders kitabının 4.teması olan Millî Kültürümüz bölümünde yer alan “Bayram Armağanları, Yurt Türküsü, Hoca’dan Mektup Var, Halk Oyunları (Serbest Okuma Metni)” metinlerde toplam 13 deyim tespit edilmiştir.

Tablo 5. 5. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
5.Tema: BİLİM ve TEKNOLOJİ (2.Sınıf)	Fark etmek (s.139) Hak vermek (s.140) Sözünü kesmek (s.142) Kafası karışmak (s.142)	Söz etmek s.120) Zehir saçmak (s.121) Aç kalmak (s.126) Yok edilmek (s.126)
5.Tema: DOĞA ve EVREN (3.Sınıf)	Karanlığa gömülmek (s.142) İcat etmek s.148 Fark etmek s.149 İşe yaramak (s.149) Elde etmek (s.149) Dört bir yan (taraf) (s.156) İcat etmek (s.160) Aklım karışmak (s.160) Hediye etmek (s.160) Aklına parlak fikir gelmek (s.160) Aklına gelmek (s.160) Yolunu bulmak (s.160) Altından kalkmak (s.162) Fikir almak (s.160) El ele vermek (s.161) Ucu bucağı olmamak (s.161)	Evsiz kalmak (s.126) Yuva bulmak (s.126) Yol gitmek (s.126) Göç etmek (s.126) Zarar görmek (s.126) Islık çalmak (s.131) Kapımı çalmak (s.131) Üstüne basmak (s.131)

2.sınıf Türkçe ders kitabının 5.teması Bilim ve Teknoloji’de yer alan “Naz’ın Bilgisayar Sevdası, Tekerliğin İcadı, Bilgi Çağı, Akımdaki İcatlar (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 20 deyim geçtiği tespit edilmiştir. 3.sınıf Türkçe ders kitabının 5.teması ise “Doğa ve Evren”dir. Bu temada yer alan “Deniz Kızı, Doğa Nedir? Arkadaşlarım, Güneş (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 14 deyim geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 6. 6. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
6.Tema: SAĞLIK VE SPOR (2.Sınıf) 6.Tema: ZAMAN ve MEKÂN (3.Sınıf)	Karar vermek (s.171) Canı sıkılmak (s.171) Elimden kaçmak (kurtulmak) (s.171) Dikkatini toplamak (s.177) Dert yanmak (s. 185) Zorunda olmak (s.192). Fırtına gibi (s.193) Ayakta alkışlamak (s.193) Kendini alamamak (s.193)	Ad koymak (s.143) Elini atmak (s.143) Göz kulak olmak (s.149) Göç etmek (s.150) Adam etmek (s.164) Candan dinlemek (s.164)

2.sınıf Türkçe ders kitabının 6.teması olan Sağlık ve Spor’da yer alan “Bilge Hangi Sporu Yapacak, Kahvaltının Önemi, El ve Tırnaklar, Futbolcu Efe (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 10 deyim geçmektedir. 3.sınıf Türkçe ders kitabının 6.teması olan Zaman ve Mekân’da yer alan “Gökkuşağıyla Yolculuk, Geçmişten Günümüze Evler, Ufacık Tefeciktim, Okul Türküsü (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde toplam 6 deyim geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 7. 7. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
7.Tema: DOĞA VE EVREN (2.Sınıf) 7.Tema: SAĞLIK VE SPOR (3.Sınıf)	Sevincinden havalara uçmak (s.204) Aklına getirmek (s.206) Kanatları çırpamak (s.206) Karşılık vermek (s.207) Küçük dilini yutmak (s.207) Başı dönmek (s.213) Geceye saklamak (s.218) Yok olmak (s.225) Huzur bulmak (s.226) Ders olmak (s.226) Gece gündüz dememek (s.225)	Kulaklarını dikmek (s.169) Poz vermek (s.169) Ağzını açmak (s.169) Kendini göstermek (s.170) Sona ermek (s.170) Yola koyulmak (s.171) Uykuya dalmak (s.171) Düş görmek (s.171) Gözleri kamaştırmak (s.171) Sahaya çıkmak (s.176) Top sürmek (s.176) Eline almak (s.182) Oyun oynamak (s.189) Kavgaya tutuşmak (s.189) Ses gelmek (s.189) Hak vermek (s.190)

2.sınıf Türkçe Ders Kitabının 7.teması olan Doğa ve Evren’deki “Gülibik, Mevsimler, Üç Güneş, Tarzan (Serbest Metin) metinlerinde toplam 11 deyime, 3.sınıf Türkçe ders kitabının 7.teması olan Sağlık ve Spor’da yer alan “Düş Macunu, Isınma Hareketleri, Top ve Komşu, Kırmızı Yaprak (Serbest Okuma Metni)” metinlerinde ise 18 deyim geçmektedir.

Tablo 8. 8. Temada Kullanılan Deyimler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
8.Tema: VATANDAŞLIK (2.Sınıf) 8.Tema: BİLİM ve TEKNOLOJİ (3.Sınıf)	Temizlik yapmak s.235 Şaka yapmak s.235 Temiz tutmak s.235 Gurur duymak s.237 Fark etmek (s.237) Kafası karışmak (s.244) Zarara uğramak (s.244) Seçim yapmak (s.244) Aklı karışmak (s.248) İştah kabartmak (s.248) Tuzağa düşmek (s.248) Ortadan kaldırmak (s.253)	Gözlerinden öpmek (s.195) Yola çıkmak (s.195) Yola çıkmak (s.195) Kafamı kurcalamak (s.200) Yolunu tutmak (s.200) Başına geçmek (s.213) Söz vermek (s.213) Konuk gelmek (s.213) Pır pır etmek (s.213) Yok olmak (s.213) Canı sıkılmak (s.214) Oyun oynamak (s.214)

2.sınıf Türkçe ders kitabının son teması olan Vatandaşlık'ta "Ufacık Vidacık, Özgür Olmak ya da Olmamak, Işıltılı Reklamlar, Bölüşmek Kolay Değildir (Serbest Okuma Metni)" metinlerinde toplam 12 deyim kullanılırken 3.sınıf Türkçe ders kitabının son teması Bilim ve Teknoloji'de yer alan "Dünyayı Gezmek İsteyen Kirpi, Gemiler Nasıl Yüzer, Bilgisayar, Televizyoncu Ali (Serbest Okuma Metni)" metinlerinde 12 deyim geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 9. 2 ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde Geçen Deyimlerin Karşılaştırılması

Nu	2.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı
1.Tema	13	11
2.Tema	6	13
3.Tema	24	10
4.Tema	8	13
5.Tema	20	14
6.Tema	10	6
7.Tema	11	18
8.Tema	12	12

Deyimlerin 2 ve 3.sınıf Türkçe ders kitaplarında temalara ve sınıf seviyelerine göre dağılımı incelediğinde düzenli bir dağılımın olmadığı tespit edilmiştir. Sınıf seviyesi dikkate alındığında 3.sınıf ders kitaplarında daha fazla deyim yer alması gerektiği söylenebilir.

Tablo 10. 2 ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Okuma Metinlerinde Geçen Atasözleri

NASRETTİN KÖYÜNDE	HOCA'NIN	Parayı veren, düdüğü çalar! (s.57)
----------------------	----------	------------------------------------

Her iki ders kitabında sadece 2.sınıf için hazırlanmış Türkçe ders kitabında sadece bir atasözünün geçtiği tespit edilmiştir. 2.Tema olan Millî Kültürümüz temasında Nasrettin Hoca'nın Köyünde metinde "Parayı veren düdüğü çalar" atasözü geçmektedir. 3.sınıf Türkçe ders kitabında hiçbir atasözü geçmediği tespit edilmiştir.

Tablo 11. 1. Temada Kullanılan Kalıp Sözler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
Tema: ERDEMLER (2.Sınıf ve 3. Sınıf ortak tema)	Nasıl olduysa oldu (s.19) Sevgili arkadaşım (s.20) Seni çok seviyorum s.20 Ne olur (s.20)	Günaydın (s.13) Yeni Bir Gün (s.13) Günlerden bir gün (s.19) Özür dilerim (s.19) Neredesin (s.19) Ne zaman buluşalım (s.19) Özür dilerim (s.20) Hey ufaklık (s.37) Sen de kimsin (s.37) Burada ne arıyorsun (s.37)

Her iki kitabın ortak olan 1.Teması olan Erdemler bölümünde 2.sınıf Türkçe ders kitabında toplam 4 adet kalıp söze yer verilirken 3.sınıf Türkçe ders kitabında ise toplam 10 adet kalıp söze yer verilmiştir.

Tablo 12. 2. Temada Kullanılan Kalıp Sözler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
2.Tema: MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK (3. Sınıf)	-	Bir avuç toprak (s.49) Dört bir yan (s.49) Her karış toprak (s.50) Güzel günler göreceğiz (s.50) Çok seviyorum (s.62) Bak, bak (s.62)

2.sınıf Türkçe ders kitabının 2.temasında kalıp sözlere yer verilmezken 3.sınıf Türkçe ders kitabının 2.temasında 6 adet kalıp sözün geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 13. 3. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
3.Tema: VATANDAŞLIK (3. Sınıf)	-	Bir düşünün bakalım (s.67) Nerden gelip nereye gidersiniz (s.72) Kurban dede, can dede (s.72) Yaşasın demokrasi (s.79)

3.Temada sadece 3.sınıf ders Türkçe ders kitabında 4 adet kalıp sözün geçtiği görülmüştür. 2.sınıf Türkçe Ders kitabının 3.temasında kalıp sözün geçmediği tespit edilmiştir.

Tablo 14. 4. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
4.Tema: BİREY VE TOPLUM (2.Sınıf)	Hoppala (s.111) Kim ne isterse istesin (s.109) Günaydın (s.117) İyi geceler (s.117) Lütfen (s.117) Teşekkür ederim (s.117) Affedersiniz (s.118) Özür dilerim (s.118)	-

2.sınıf Türkçe ders kitabının 4.temasında toplam 8 adet kalıp sözün geçtiği tespit edilirken 3.sınıf Türkçe ders kitabının 4.temasında kalıp söz tespit edilmemiştir.

Tablo 15. 5. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
5.Tema: BİLİM VE TEKNOLOJİ (2.Sınıf) 5.Tema: DOĞA ve EVREN (3.Sınıf)	Bırak canım (s.139). Yaşasın (s.160)	Günaydın (s.120) Ne oldu (s.120) Ne yapacağız (s.121)

2.sınıf Türkçe ders kitabının 5.temasında 2 adet kalıp söz, 3.sınıf Türkçe ders kitabının 5.temasında 3 adet kalıp geçmektedir.

Tablo 16. 6. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
6.Tema: SAĞLIK VE SPOR (2.Sınıf)	Teşekkür ederim (s.172) Yardım edin (s.171)	-

6.Temada sadece 2.sınıf Türkçe ders kitabında "Teşekkür ederim (s.172), yardım edin (s.171)" olmak üzere 2 adet kalıp sözün geçtiği görülmektedir. 3.sınıf Türkçe ders kitabında kalıp söz tespit edilmemiştir.

Tablo 17. 7. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı
7.Tema: DOĞA VE EVREN	Bir de ne göreyim (s.209) Neler olur, neler (s.214)	Yerli yerinde (s.169) Bir varmış bir yokmuş (s.189) Evvel zaman içinde, zaman zaman içinde (s.189) Yeter artık susun (s.189)

7.Temada 2.sınıf Türkçe ders kitabında "Bir de ne göreyim (s.209), Neler olur, neler (s.214)" olmak üzere iki adet kalıp söz, 3.sınıf Türkçe ders kitabında ise 4 adet kalıp sözün geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 18. 8. Temada Kullanılan Kalıp Sözcükler

	2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

8.Tema: VATANDAŞLIK	Çok seviyorum (s.253)	Az gitmiş uz gitmiş (s.195) Dere tepe düz gitmiş (s.195) Bir zamanlar (s.200) Gel bakayım (s.200) Anlatayım sana (s.200) Eyvah (s.213) Şimdi ne olacak (s.213)
---------------------	-----------------------	--

8.Temada 2.sınıf Türkçe ders kitabında 1 adet kalıp söz, 3.sınıf Türkçe ders kitabında ise 7 adet kalıp sözün geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 19. 2 ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Okuma Metinlerinde Geçen Kalıp Sözlerin Karşılaştırılması

Nu	2.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	3.Sınıf Türkçe Ders Kitabı
1.Tema	4	11
2.Tema	-	6
3.Tema	-	4
4.Tema	8	-
5.Tema	2	3
6.Tema	2	-
7.Tema	2	4
8.Tema	1	7
Toplam	19	35

Araştırmaya konu olan her iki ders kitabının okuma metinlerinde kalıp sözlerin temalara göre düzensiz dağılımı ortaya çıkmıştır. 2.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde 19, 3.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde 35 adet kalıp sözün geçtiği tespit edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İlköğretim 2 ve 3.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinlerindeki söz varlığını araştırdığımız makalede araştırma kapsamında ele alınan ilköğretim 2 ve 3.sınıf Türkçe ders kitaplarında deyim, atasözü ve kalıp sözlerin temalara göre dağılımı düzensizdir. Araştırmanın problemlerine göre sonuçlar şu şekilde maddelenmiştir:

1. Sınıf seviyelerine göre değerlendirildiğinde ise 2.sınıf Türkçe ders kitabında 104, 3.sınıf Türkçe ders kitabında ise 84 deyim geçtiği tespit edilmiştir. Demir (2016), çalışmasında her eğitim- öğretim kademesi için temel söz varlığının belirlenmesinin önemine dikkat çeker. Sınıf seviyesi dikkate alındığında 3.sınıf Türkçe ders kitabında 2.sınıf Türkçe ders kitabına göre daha fazla deyim kullanılması gerekmektedir. Bu belirsizliğin ortadan kalkması amacıyla sınıf seviyelerine göre öğrencilerin sahip olması gereken hedef söz varlığına yönelik çalışmalar alana katkı sağlayacaktır.

2. Batur ve Erkek (2017), çalışmasında ilköğretim seviyesindeki ders ve çalışma kitaplarında toplam üç atasözünün geçtiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada ise ders kitaplarındaki okuma metinleri ele alınmış ve sadece bir atasözünün geçtiği görülmüştür. Araştırmalara göre atasözlerinin genellikle soyut bir anlam taşıması 5.sınıftan itibaren sık kullanılmaya başladığı görüşü yaygındır. Bu çalışmada tespit edilen atasözü mecaz anlamlıdır. İlkokul çağında somut işlemler döneminde çocukların öğrenebileceği somut anlamlı atasözlerinin varlığını unutmamak gerekir. Öğrencilerin hazır bulunuşluğu dikkate alınarak sınıf seviyesine göre basitten karmaşığa doğru bir yol izlemek suretiyle ders kitaplarında somut anlamlı atasözlerinden başlanarak soyut anlamlı atasözlerini de içinde barındıran metinlere yer verilmesi uygun olur.

3. Sayın ve Doğan (2023), çalışmasında 2.Sınıf Türkçe ders kitaplarının dinleme ve izleme metinlerinde toplam 16, 3.sınıf Türkçe ders kitaplarının dinleme ve izleme metinlerinde ise toplam 11 kalıp sözün geçtiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada ise 2.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde 19, 3.sınıf Türkçe ders kitabının okuma metinlerinde ise 35 adet kalıp söz tespit edilmiştir. Bu sayılar karşılaştırıldığında atasözlerinden sonra ders kitaplarında en az kullanılan söz varlığının kalıp sözler olduğu söylenebilir. (Kula 1996, s.46) ve Özdemir (2000, s.173), kalıp sözlerin kültür aktarımında çok önemli bir işlevi olduğunu dile getirir. Gökdayı (2008), çalışmasında kalıp sözlerin en önemli işlevinin “dil kullanıcılarına iletişim durumu ve bağlama göre kullanıma hazır ifadeler sunarak dilsel üretim ve anlamlandırma işini kolaylaştırmak olduğuna” vurgu yapar. Bu tanımlardan hareketle kalıp sözlere okuma metinlerinde daha fazla yer verilmesi gereklidir.

ÖNERİLER

Türkçe ders kitaplarında sınıf seviyesi dikkate alınarak deyim, atasözü ve kalıp sözlerin kullanılması gerekir. 2 ve 3.sınıf seviyesindeki Türkçe ders kitaplarında nicelik olarak kullanılması gereken deyim, atasözü ve kalıp sözlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar hazırlanan Türkçe ders kitaplarına rehberlik etmelidir. Türkçe ders kitaplarının okuma metinlerinde kültür aktarma, iletişim kurma ve anlamlandırmada önemli bir yeri olan atasözleri ve kalıp sözlere az yer verilmesi iletişim kurma ve kültür aktarımı sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda ilkokul Türkçe ders kitaplarında geçmesi istenen atasözleri ve kalıp sözler konusunda çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalar, kazanımlar ve temalar dikkate alınarak yapılmalı, hazırlanan ders kitaplarına rehber olmalıdır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarlar aralarında çıkar çatışması olmadığını "The authors declare that they have no conflict of interest" beyan ederiz.

EXTENDED SUMMARY

In Primary School 2nd and 3rd Grade Turkish Textbooks Vocabulary in Reading Texts

In this study, the vocabulary in the reading texts in the 2nd and 3rd grade Turkish textbooks was investigated. The main purpose of the textbooks prepared for primary education levels is to develop the four basic skills of the Turkish course: reading, writing, listening and speaking. While developing these skills, a method from simple to complex, from easy to difficult is followed, taking into account the vocabulary required at each stage. The vocabulary also includes idioms, proverbs and formulaic expressions. Idioms are groups of formulaic words, most of which have a meaning different from their real meaning in order to provide attractiveness in expression (Aksoy, 1984, p.49). Idioms increase the power of expression. In order to achieve this, some words do not change, some words change and enter different patterns (Hatipoğlu, 1982, s..194). Idioms are words formed by using more than one word together, and rarely in the connotation of a single word, to express a certain concept, a certain feeling or situation (Aksan, 1982, s..37). Proverbs are defined as words of advice that are said based on long observation and experimentation and have become public knowledge (TDK, 2008, p.97). Proverbs, in addition to having an anonymous character, are short sayings that reveal the common thoughts, attitudes and behaviors of the society (Korkmaz, 1992, s..15). Proverbs are words that keep the wisdom and worldview of the society alive for centuries (Aksan, 2006, s.33). Since proverbs give judgment, they direct the way of thinking not only of society but also of individuals. It shapes the individual's perspective towards objects and living things (Batur, 2011, s.579). Formulaic words, which are frequently used in daily life and have an important place in language teaching to foreigners, are groups of words that are said and understood in a short time without much effort during oral and written communication. It can be said that such phrases are preferred especially during speech and facilitate communication (Wray, 2002, s.18). It can be said that many different definitions have been made on cliché words. Aksan (1996, s.35) prefers to define formulaic words as "relationship words". It is seen that these words are referred to differently as "cultural units" (Kula, 1996, p.46). Formulaic words are phrases consisting of at least two words that meet a new concept and action without losing their basic meaning (Çotuksöken, 1994, s.8). It is seen that idioms, proverbs and formulaic expressions play an important role in cultural transmission, which is one of the most important functions of language. In this respect, the use of idioms, proverbs and formulaic expressions in daily life is necessary, and students need to refer to this vocabulary to express their feelings, thoughts and wishes.

Purpose of the research

The aim of this research is to reveal the vocabulary in primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks. In line with this purpose, the following questions constitute the sub-problems of the research:

- 1.What are the idioms in the reading texts included in the themes of primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks and how many idioms are used?
- 2.What are the proverbs mentioned in the reading texts included in the themes of primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks and how many proverbs are used?

3.What are the formulaic words used in the reading texts in the themes of the 2nd and 3rd grade Turkish textbooks and how many formulaic expressions are used?

Method

This research is in the qualitative survey model. In the research in which we used the document review technique, Primary School 2nd grade Turkish Textbooks were considered as the primary source. In the research conducted, it is seen that only one Turkish textbook is accepted for the second grades of primary education. The Turkish textbook on which the research was conducted was accepted as a textbook for 5 (five) years starting from the 2019-2020 academic year by the board decision dated 18.04.2019 and numbered 8 (83rd in the attached list) of the Ministry of National Education Board of Education and Discipline. has been made. The book was printed by Ada Printing in Ankara in 2022. It seems that only one Turkish textbook is accepted for 3rd grade primary education. The Turkish textbook on which the research was conducted was accepted as a textbook for 5 (five) years starting from the 2018-2019 academic year by the board decision dated 28.05.2018 and numbered 78 (24th in the attached list) of the Board of Education and Discipline of the Ministry of National Education. has been made. The book was printed by Tuna Matbaacılık in Ankara in 2021.

Results

The first theme of both textbooks is "Virtues". Under the title of Virtues, a total of 13 idioms were used in the texts "A Real Friend, Being Humble, My Father Said to Share, Love is a Bird (Free Reading Text)" in the 2nd grade Turkish textbook. There are a total of 11 idioms in the texts "Good Morning to You, Lone Mole, Mimar Sinan's Waters, Forty Thieves (Free Reading Text)" in the 3rd grade textbook.

A total of 6 idioms were used in the texts "The Return of Aslı, In Nasreddin Hodja's Village, My Beautiful Homeland, Holidays in My Childhood (Free Reading Text)", which are included in the 2nd theme of our National Culture in the 2nd grade Turkish textbook. In the second theme of the 3rd grade Turkish textbook, National Struggle and Atatürk, there are a total of 13 idioms in the texts "Atatürk's Life, Calling My Flag, Republic Day, Atatürk's Love for Reading (Free Reading Text)".

A total of 24 idioms were used in the texts "Atatürk's Gift to Gültekin, Seyit Corporal, Fearless Heroes, I Love My Country (Free Reading Text)" in the theme of National Struggle and Atatürk in the 2nd grade Turkish textbook. A total of 10 idioms were identified in the texts "Piggy Bank Full of Money, Spring of Happiness, Election at School, Traffic Lights (Free Reading Text)" in the 3rd theme of the 3rd grade Turkish textbook, "Citizenship".

In the Individual and Society theme of the 2nd grade Turkish textbook, a total of 8 idioms are mentioned in the texts "I Will Be Something Every Day, Magic Words, Hospitable, Strange Dog (Free Reading Text)". A total of 13 idioms were identified in the texts "Festival Gifts, Homeland Song, There is a Letter from the Hodja, Folk Dances (Free Reading Text)" in the Our National Culture section, which is the 4th theme of the 3rd grade Turkish textbook.

It was determined that a total of 20 idioms were mentioned in the texts "Naz's Love for Computers, Invention of the Wheel, Information Age, Inventions in My Mind (Free Reading Text)" in the 5th theme of the 2nd grade Turkish textbook, Science and Technology. The 5th theme of the 3rd grade Turkish textbook is "Nature and the Universe". In this theme "Mermaid, What is Nature? It was determined that a total of 14 idioms were used in the texts "My Friends, the Sun (Free Reading Text)".

A total of 10 idioms are mentioned in the texts "Which Sport Will Bilge Do, The Importance of Breakfast, Hands and Nails, Footballer Efe (Free Reading Text)" in the 6th theme of the 2nd grade Turkish textbook, Health and Sports. It has been determined that a total of 6 idioms are mentioned in the texts "Journey with the Rainbow, Houses from Past to Present, Ufacık Tefeciktim, School Song (Free Reading Text)" in the 6th theme of the 3rd grade Turkish textbook, Time and Space.

There are a total of 11 idioms in the texts "Gülibik, Mevsimler, Üç Güneş, Tarzan (Free Text)" in the 7th theme of the 2nd grade Turkish Textbook, Nature and Universe, and in the 7th theme of the 3rd grade Turkish textbook, Health and Sports. There are 18 idioms in the texts "Düş Paste, Warm-Up Exercises, Ball and Neighbor, Red Leaf (Free Reading Text)".

In Citizenship, which is the last theme of the 2nd grade Turkish textbook, a total of 12 idioms are used in the texts "Ufacık Screw, To Be Free or Not to Be, Bright Advertisements, It Is Not Easy to Share (Free Reading Text)", while the last theme of the 3rd grade Turkish textbook is Science and Technology. It has been determined that 12 idioms are mentioned in the texts "The Hedgehog Who Wants to Travel the World, How Ships Float, Computer, Television Guy Ali (Free Reading Text)" in .

When the distribution of idioms in 2nd and 3rd grade Turkish textbooks was examined according to themes and grade levels, it was determined that there was no regular distribution. Considering the grade level, it can be said that more idioms should be included in 3rd grade textbooks.

It was determined that in both textbooks, only one proverb was mentioned in the Turkish textbook prepared for the 2nd grade. In the second theme, Our National Culture, the proverb "He who pays the money calls the whistle" is mentioned in the text of Nasrettin Hodja's Village.

In the Virtues section, which is the common 1st theme of both books, a total of 4 phrases are included in the 2nd grade Turkish textbook, while a total of 10 phrases are included in the 3rd grade Turkish textbook.

While there are no formulaic expressions in the 2nd theme of the 2nd grade Turkish textbook, it has been determined that 6 formulaic expressions are included in the 2nd theme of the 3rd grade Turkish textbook.

In the 3rd theme, it was seen that only 4 formulaic words were mentioned in the 3rd grade Turkish textbook. It has been determined that the phrase is not mentioned in the 3rd theme of the 2nd grade Turkish Coursebook.

While it was determined that a total of 8 formulaic words were used in the 4th theme of the 2nd grade Turkish textbook, no formulaic expressions were detected in the 4th theme of the 3rd grade Turkish textbook.

There are 2 phrases in the 5th theme of the 2nd grade Turkish textbook, and 3 phrases in the 5th theme of the 3rd grade Turkish textbook.

In the 6th theme, it is seen that only two formulaic words are mentioned in the 2nd grade Turkish textbook: "Thank you (p. 172) and help (p. 171)". No formulaic words were identified in the 3rd grade Turkish textbook.

In the 7th theme, it was determined that there were two formulaic expressions in the 2nd grade Turkish textbook, "What should I see (p.209), What happens, what (p.214)", and 4 formulaic expressions were found in the 3rd grade Turkish textbook. has been made.

In the 8th theme, it was determined that there was 1 formulaic expression in the 2nd grade Turkish textbook and 7 formulaic expressions in the 3rd grade Turkish textbook.

It has been determined that there are no proverbs in the 3rd grade Turkish textbook. In the reading texts of both textbooks subject to the research, an irregular distribution of formulaic words according to themes emerged. It was determined that 19 phrases were used in the reading texts of the 2nd grade Turkish textbook and 35 phrases were used in the reading texts of the 3rd grade Turkish textbook.

Conclusion

1. In the article where we investigate the vocabulary in the reading texts in primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks, the distribution of idioms, proverbs and formulaic expressions according to themes is irregular in the primary school 2nd and 3rd grade Turkish textbooks covered within the scope of the research. According to the problems of the research, the results are listed as follows:

When evaluated according to 1st grade levels, it was determined that 104 idioms were mentioned in the 2nd grade Turkish textbook and 84 idioms were mentioned in the 3rd grade Turkish textbook. Demir (2016) draws attention to the importance of determining the basic vocabulary for each education level in his study. Considering the grade level, more idioms should be used in the 3rd grade Turkish textbook compared to the 2nd grade Turkish textbook. In order to eliminate this uncertainty, studies on the target vocabulary that students should have according to their grade levels will contribute to the field.

2. Batur and Erkek (2017) found in their study that a total of three proverbs were mentioned in textbooks and workbooks at primary school level. In this study, the reading texts in the textbooks were examined and it was seen that only one proverb was mentioned. According to research, it is widely believed that proverbs generally have an abstract meaning and begin to be used frequently starting from the 5th grade. The proverb identified in this study has a figurative meaning. It should not be forgotten that there are concrete meaningful proverbs that children can learn during the concrete operational period of primary school age. Considering the readiness of the students, it would be appropriate to include texts in the textbooks, starting from concrete proverbs and including abstract proverbs, by following a path from simple to complex according to the grade level.

3. Sayın and Doğan (2023) found in their study that a total of 16 phrases were mentioned in the listening and watching texts of 2nd grade Turkish textbooks, and a total of 11 phrases were mentioned in the listening and watching texts of 3rd grade Turkish textbooks. In this study, 19 formulaic expressions were identified in the reading texts of the 2nd grade Turkish textbook and 35 in the reading texts of the 3rd grade Turkish textbook. When these numbers are compared, it can be said that formulaic expressions are the least used vocabulary in textbooks after proverbs. (Kula 1996, p.46) and Özdemir (2000, s..173) state that formulaic expressions have a very important function in cultural transmission. Gökdayı (2008) emphasizes in his study that the most important function of formulaic expressions is "to facilitate the work of

linguistic production and meaning by providing ready-to-use expressions to language users according to the communication situation and context." Based on these definitions, formulaic expressions should be included more in reading texts.

In Turkish textbooks, idioms, proverbs and formulaic expressions should be used, taking into account the grade level. Studies should be carried out on the idioms, proverbs and phrases that should be used in quantity in Turkish textbooks at the 2nd and 3rd grade levels. The results of these studies should guide the prepared Turkish textbooks. The lack of inclusion of proverbs and formulaic expressions, which have an important place in cultural transfer, communication and meaning, in the reading texts of Turkish textbooks, reveals the problems of communication and cultural transfer. In this regard, there is a need for studies on proverbs and formulaic expressions that are required to be included in primary school Turkish textbooks. These studies should be carried out by taking into account the achievements and themes and should guide the prepared textbooks.

DOI:

Gelecek Vizyonlar Dergisi (fvj: Future Visions Journal) (-): 2021, ----

Submitted: -----, 2021

Revised:

Accepted:

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil*. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Engin Yayınevi
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil (Cilt 1)*. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil (Cilt 3)*. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri*. Bilgi Yayınevi.
- Aksay, Ö. A. (1984). Tek Sözcüklü Deyim Var mı? *Çağdaş Eleştiri Dergisi*, 10, 4-6. (DOI numarası, doğrudan bağlantı olarak verilmemiştir)
- Batur, Z. (2011). Atasözü ve Deyimlerde Kadın ve Kadının Sosyo-Psikolojik Özellikleri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 6(3), 577-584. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1866>
- Batur, Z., & Erkek, G. (2017). İlk ve Ortaokul Türkçe Kitapları: Atasözleri. *International Journal of Language Academy*, 5(4), 19-32. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3701>
- Çotuksöken, Y. (1994). *Deyimlerimiz*. Özgül Yayınları.
- Daharlı, G. (2012). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, C. (2016). Türkçe Eğitim-Öğretim Programları ve Kişisel Söz Varlığı. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 141-161. (DOI numarası, doğrudan bağlantı olarak verilmemiştir.)
- Eğilmez, N. İ. (2010). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarına Aktarımı* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig*, (44), 89-110. (DOI numarası, doğrudan bağlantı olarak verilmemiştir)
- Hatiboğlu, V. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.
- Kaplan, M. (1985). Dil ve Kültür, *Türk Edebiyatı*, 43, 9.
- Karadağ, Ö. (2013). *Kelime Öğretimi*. Kriter Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Kula, O. B. (1996). Dilin Kültüreliliği ya da Kültürün Dilselliği. *Bilim ve Ütopya*, 23, 46-47. (DOI numarası, doğrudan bağlantı olarak verilmemiştir)
- MEB, (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıflar), Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Özdemir, E. (2000). *Erdemin Başlı Dil*. Bilgi Yayınevi.
- Pilav, S. (2008). *Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sayın, H., & Doğan, Y. (2023). İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metinlerinin Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 512-548. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1161947>
- Toprak, T. (1993). *İlkokul Ders Kitaplarının Öğretim Programına Uygunluğunun Değerlendirilmesi (Adana ilinde bir araştırma)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu (2008). *Resimli Okul Sözlüğü*. TDK Yayınları.
- Ünsal, Y., & Güneş, B. (2002). *Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak MEB İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 107-120. (DOI numarası, doğrudan bağlantı olarak verilmemiştir)
- Wray, A. (2002). *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge University Press.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.